

**БЕЗПЕЧНЕ ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ: НОВІ
ВИКЛИКИ ТА СУЧАСНІ РІШЕННЯ В УМОВАХ
ВОЄННОГО І ПОВОЄННОГО ЧАСУ**

***НАУКОВІ СТАТТІ, ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ
ТА ІНШІ МАТЕРІАЛИ
ІІ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ***

01 березня 2024 року

Тернопіль 2024

УДК 08: 37.014
Б 39

Б 39 Безпечне освітнє середовище: нові виклики та сучасні рішення в умовах воєнного і повоєнного часу : збірник наукових статей, тез доповідей та інших матеріалів II Всеукраїнської науково-практичної конференції, 01 березня 2024 р. / Редколегія: О. М. Петровський, В. С. Мисик, І. М. Вітенко, О. І. Когут, Ю. Ч. Шайнюк, Т. В. Магера, Ф. І. Полянський, Н. Б. Стрийвус, Г. І. Герасимчук. Тернопіль : ФОП Осадца Ю. В., 2024. 463 с.

У збірнику публікуються наукові статті, тези доповідей та інші матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції «Безпечне освітнє середовище: нові виклики та сучасні рішення в умовах воєнного і повоєнного часу», проведеної на базі Тернопільського обласного комунального інституту післядипломної педагогічної освіти 01 березня 2024 р.

Усі матеріали збірника подаються в редакції авторів. Відповідальність за достовірність фактів, цитат, власних імен та інших даних несуть автори.

*Рекомендовано до друку науково-методичною радою Тернопільського обласного комунального інституту післядипломної педагогічної освіти
(протокол № 1 від 29.02.2024 р.)*

УДК 08: 37.014

©Тернопільський обласний комунальний інститут післядипломної педагогічної освіти, 2024

ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ КОМУНАЛЬНИЙ ІНСТИТУТ
ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ

НАУКОВИЙ, МЕТОДИЧНИЙ, ІНФОРМАЦІЙНИЙ ЗБІРНИК

**НАУКОВІ СТАТТІ, ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ ТА ІНШІ МАТЕРІАЛИ
ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ**

***БЕЗПЕЧНЕ ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ:
НОВІ ВИКЛИКИ ТА СУЧАСНІ РІШЕННЯ
В УМОВАХ ВОЄННОГО І ПОВОЄННОГО ЧАСУ***

01 березня 2024 р.

З М І С Т

СЕКЦІЯ 1. ОСВІТА СЬОГОДНІ – ВІД БЕЗПЕКИ ДО ЯКОСТІ: БЕЗПЕЧНЕ ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ – ВИКЛИКИ СИСТЕМИ ОСВІТИ В УМОВАХ ВІЙНИ

<i>Астахова М. С.</i> Створення безпечного середовища в закладі загальної середньої освіти: системний підхід.....	с. 12
<i>Василюк Т. Г., Сіленко В. С.</i> Соціальна справедливість в освіті: теоретичний аналіз поняття.....	с. 15
<i>Вітенко І. М., Миколів З. П.</i> Формування безпечного STEM-орієнтованого освітнього середовища шляхом реалізації інноваційного освітнього проекту за темою «Організаційні та науково-методичні умови створення STEM-центрів».....	с. 18
<i>Гагаріна Н. П., Кудлай О. М.</i> Безпечне освітнє середовище в закладі дошкільної освіти – виклики в умовах війни.....	с. 24
<i>Галів О. М.</i> Формування безпечного освітнього середовища у закладах дошкільної освіти крізь призму імплементації інноваційних підходів.....	с. 29
<i>Джурило А. П.</i> Застосування концепції травма-інформованого навчання для створення безпечного освітнього середовища.....	с. 32
<i>Дишлева І. М.</i> Організація безпечного та здорового освітнього середовища у повоєнній реальності.....	с. 36
<i>Михальчук Г. В.</i> Фахівець із безпечного освітнього середовища: хто і навіщо.....	с. 41
<i>Носко О. О.</i> Впровадження проекту «Спеціаліст із безпеки в освітньому середовищі»: від теорії до практики.....	с. 46
<i>Олексюк О. Р.</i> Деякі аспекти використання технологій штучного інтелекту для організації безпечного освітнього середовища.....	с. 50
<i>Онищук Л. З.</i> Подолання освітніх втрат: світовий досвід.....	с. 55
<i>Поліщук В. М.</i> Освіта України в умовах загрозливих соціальних викликів.....	с. 58

Романюк М. Б. Створення ефективного безпечного здорового освітнього середовища в закладі професійної (професійно-технічної) освіти..... с. 63

Рябовол Л. Т. Захист шкіл від нападів в умовах повномасштабної збройної агресії РФ – умова якісної освіти в Україні..... с. 69

Татарин Г. Б. Освіта сьогодні – від безпеки до якості..... с. 73

Трубавіна І. М., Недря К. М. Міркування з приводу послуг індивідуального та групового консультування в центрах життєстійкості... с. 79

Четвертак Т. О. Окремі аспекти функціонування та розвитку безпечної школи..... с. 84

Швед Г. В. Організація безпечного освітнього середовища у закладі дошкільної освіти в умовах воєнного стану..... с. 90

СЕКЦІЯ 2. БЕЗПЕЧНЕ ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ ЯК ФАКТОР РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ ПЕДАГОГІЧНОГО ПРАЦІВНИКА І ЗДОБУВАЧА ОСВІТИ

Абрамов Д. О., Лебедик Л. В. Безпечне освітнє середовище як фактор формування в учнівській молоді професійних ціннісних орієнтацій..... с. 94

Александрович В. В. Відповідальність особистості як компонент безпеки в умовах воєнного часу..... с. 98

Голочинська І. О. Безпечне освітнє середовище – запорука успішного навчання сучасного учня на уроках іноземної (німецької) мови..... с. 101

Голярдик Н. А. Професійні цінності майбутніх психологів..... с. 106

Груць Г. М. Безпечне освітнє середовище як фактор успішної пізнавальної діяльності студентів..... с. 109

Гупан Н. М. Діяльність шкільної спільноти зі створення безпечного освітнього середовища..... с. 114

Дудко С. Г. Формування компетентностей із безпечної поведінки школярів ЗЗСО..... с. 117

Заводна Л. М. Розвиток мовленнєвої компетентності педагога в реаліях сьогодення..... с. 122

Груць Галина Михайлівна,
кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри педагогіки та менеджменту
освіти Тернопільського національного
педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка, м. Тернопіль

БЕЗПЕЧНЕ ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ ЯК ФАКТОР УСПІШНОЇ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ

Освітнє середовище певною мірою є життєвим, соціально-орієнтованим середовищем людини. Як соціальний інститут виховання та навчання, освітній заклад виступає суб'єктом безпеки молодого покоління. Відомо, що успішне функціонування освітньої організації залежить від суспільної ситуації. Відтак дослідження провідних психолого-педагогічних чинників успішності професійної діяльності студентів – майбутніх фахівців обумовлене суспільними потребами і становищем на вітчизняному ринку праці. В умовах воєнного стану такі дослідження актуалізуються, оскільки освітній процес укотре зазнає змін. А питання безпечного простору та освітнього середовища для перебування учнів, студентів й освітніх працівників набувають першорядного значення. Попри це роботодавці пред'являють дедалі більш високі вимоги до рівня освіти, професійних компетенцій, результативності діяльності, і навіть до особистісних якостей дипломованих фахівців.

Згідно з дослідженнями учених (С. Гессена, Л. Сокурянської, А. Яковлева) система освіти є соціокультурним феноменом та соціальним інститутом, а освітня організація – соціальною системою із встановленими соціальними відносинами та зв'язками. На думку інших авторів (А. Василюк, М. Дей), не підлягає сумніву також і те, що однією з основних категорій сучасної освітньої системи виступає якість освіти, а суттєвим показником якості освіти вважається її безпека. Невипадково сьогодні у змісті вищої освіти особливий акцент робиться на зміцненні безпечного освітнього середовища (І. О. Баєва, О. А. Єлісеєва, Г. М. Мешко, Т. П. Цюман), закономірностях його

підтримки, реалізації позитивних змін, психологічних прийомів удосконалення тощо.

Потреба людини у безпеці та запобіганні загрози вважається первинною в ієрархії потреб, розробленої відомим американським психологом А. Маслоу. До структури потреби в безпеці входять: потреба у передбачуваності подій, в організації безпечної життєдіяльності, у нормативно-правовому забезпеченні соціального буття, у стійкості позитивних соціально-економічних відносин тощо. Згідно з концепцією А. Маслоу, деякі типи людей мотивовані передовсім на пошук безпеки власного життя. Зрештою, для кожної психічно здорової людини безпека рідних та близьких, власна безпека є надважливою загальнолюдською цінністю. У зв'язку з цим, безпечне освітнє середовище, як фактор успішної навчально-пізнавальної діяльності та умова гуманізації освіти, передбачає створення безпечних умов благополучного та плідного навчання й виховання студентів. Створення безпечного освітнього середовища також є необхідною умовою успішної професійної діяльності викладачів.

Структурно-змістовна цілісність освітнього простору навчального закладу обумовлюється спільністю цілей та завдань професійної освіти, внутрішньою організацією безпечного освітнього середовища, що задовольняється взаємодією різних структурних та соціальних суб'єктів. Однак, як і раніше, не повною мірою (особливо в умовах війни) розроблені моделі організації безпечного освітнього середовища у вищій школі. Критерії безпеки освітнього середовища обумовлені такими інтегральними показниками:

- потенціалом освітнього середовища вищого освітнього закладу для особистісно-професійного розвитку студентів;
- толерантними відносинами, що гарантують безпечне соціально-педагогічне освітнє середовище;
- гарантованістю підвищення та зміцнення соматичного та психічного здоров'я, честі та гідності суб'єктів соціально-педагогічної взаємодії;
- високим рівнем психолого-педагогічного супроводу студентів в особистісно-професійному самовизначенні та професійному становленні;

- можливостями особистості та середовища щодо попередження й усунення загроз;

- здійсненням превентивних заходів щодо мінної безпеки (інформування учнів, студентів, проведення спільних заходів із залученням ДСНС);

- забезпеченням шляхів евакуації учасників освітнього процесу тощо.

У будь-якій освітній організації поняття «безпека» містить психологічний і фізичний компоненти. Психологічну безпеку людини ми визначаємо як задовільний стан її психіки; збереження адаптивних здібностей особистості, соціальних груп, суспільства; стабільний розвиток та нормальне функціонування особистості у взаємодії з навколишнім світом, формування умінь захиститися від загроз та здатності створювати психологічно безпечні відносини та зв'язки із середовищем; можливості довілля та людини щодо запобігання та усунення стихійних лих тощо.

Фізичну безпеку ми пов'язуємо з рівнем рухової активності професорсько-викладацького складу для зміцнення їхнього здоров'я, підвищення якості життя та здатності адаптації до різних життєвих ситуацій та зовнішніх впливів, проявом інтересу до занять фізичною культурою, фізичними вправами, спортом тощо.

Варто зазначити, що безпека освітнього середовища може бути як безпосередньою, так і опосередкованою властивістю. Отже, безпека освітнього середовища може визначатися результатами як внутрішніх, так і зовнішніх чинників та впливів. Відомо, що будь-який утиск, спроба змусити зробити щось проти волі людини породжують опір, який може бути внутрішнім або зовнішнім. Зовнішнім – коли порушуються загальноприйняті норми, коли відбувається те, що дорослі називають порушенням дисципліни, непослухом, актом непокори. Внутрішнім – коли є ухиляння від контактів, самозвинувачення, негативне ставлення до самого себе, аутоагресія. І зовнішній, і внутрішній опір ускладнюють систему взаємовідносин дорослої людини та дитини, руйнуючи, передусім, особистісно кожного з них. Тривала емоційна напруга, на думку деяких дослідників (М. І. Бекоєва, В. В. Гутман,

Н. В. Шкляр), породжує бажання її послабити, провокує пошук сурогатних виходів із середовища, де людина зазнає насильства.

Ми вважаємо, що зниження психологічного насильства в освітньому середовищі школи, будучи основним напрямком створення психологічної безпеки, може також виступати одним з підходів до профілактики залежностей і до зміцнення психічного здоров'я учасників навчально-виховного процесу. Середовище, вражене насильством, створює бажання піти, позбутися деструктивного для особистості впливу і, як наслідок, породжує бездоглядність – одну з найважливіших соціальних проблем сучасного суспільства.

Для безпеки, яка визначається внутрішніми факторами освітнього середовища, характерні єдність цілей, стійка умотивованість до спільного розв'язання проблем учасниками освітнього процесу, ефективним полікультурним соціальним середовищем освітньої організації – найважливіший зовнішній ресурс особистісно-професійного розвитку учня; між учасниками соціально-педагогічної взаємодії (адміністрацією освітньої установи, педагогами, учнями, громадськими організаціями, роботодавцями випускників тощо) чітко домінують позитивні взаємини; мінімізовано ймовірність заподіяння шкоди соматичному та психічному здоров'ю, честі та гідності суб'єктів соціально-педагогічної взаємодії; систематична підтримка учня, студента в особистісно-професійному самовизначенні, психолого-педагогічний супровід усіх видів навчально-професійної діяльності студентів.

Для безпеки, яка визначається зовнішніми факторами освітнього середовища, характерні стійкість зовнішнього ресурсу особистісно-професійного розвитку студентів та викладачів, достатній рівень сформованості внутрішніх рис; забезпечення безконфліктної взаємодії в освітньому середовищі заходами адміністративно-правового регулювання та стійкою толерантністю учасників педагогічного процесу; позитивними формами взаємодії учасників педагогічного процесу; умотивованістю до колективного розв'язання педагогічних проблем; мінімальною ймовірністю нанесення шкоди здоров'ю, честі та гідності суб'єктів соціально-педагогічної взаємодії;

підтримкою студентів в особистісно-професійному самовизначенні, у виборі професійного та життєвого шляху, у подоланні труднощів.

Авжеж, безпеку необхідно розглядати в широкому розумінні цього слова, оскільки вона містить не лише організацію захисту населення, у тому числі учасників освітнього процесу, від надзвичайних ситуацій, таких, як екологічні, природні та техногенні катастрофи, війна, пожежі, екстремізм, терористичні загрози, насильство над особистістю, а й побутовий, і транспортний травматизм, незаконне вторгнення в інформаційний та особистий простір, недостатньо захищені умови праці та навчання. Гарантування безпеки також містить уміння правильно оцінювати зовнішні фактори, своєчасно реагувати на них. Дійсна система гарантування безпеки можлива лише при врахуванні всіх цих факторів.

Таким чином, створення безпечного освітнього середовища – основа вдосконалення професійної діяльності викладача вищого освітнього закладу, гуманізації вищої освіти, а сама безпека – фактор-детермінант його якісних характеристик. У цілісній структурі формування психологічної та фізіологічної безпеки студентів особливу роль відіграють здатність до безперервної трансформації своїх творчих здібностей. Найбільш благополучно ці прояви формуються в умовах безпечного освітнього середовища, яке відповідає особистісним змістам суб'єктів соціально-педагогічного процесу та істотно впливає на подальше їх становлення як висококваліфікованих фахівців.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Мешко Г. М. Формування психологічно безпечного освітнього середовища у загальноосвітньому навчальному закладі / Г. М. Мешко, О. І. Мешко. *Гуманітарний вісник ДВНЗ Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди*. Вип. 37 (3). Том II (22) : тематичний випуск «Міжнародні Челпанівські психолого-педагогічні читання». Київ : Гнозис, 2017. С. 62–70.

2. Цюман Т. П., Бойчук Н. І. Кодекс безпечного освітнього середовища: метод. посіб. / за заг. ред. Цюман Т. П. К., 2018.

3. Шелевер О. В., Фізер В. С. Психологічна безпека освітнього середовища: психолого-педагогічний аспект. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 67(1). С. 87–91.

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

***БЕЗПЕЧНЕ ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ: НОВІ
ВИКЛИКИ ТА СУЧАСНІ РІШЕННЯ В УМОВАХ
ВОЄННОГО І ПОВОЄННОГО ЧАСУ***

Збірник наукових статей, тез доповідей та інших матеріалів
II Всеукраїнської науково-практичної конференції

м. Тернопіль, 01 березня 2024 р.

*Редколегія: О. М. Петровський, В. С. Мисик, І. М. Вітенко, О. І. Козут,
Ю. Ч. Шайнюк, Т. В. Магера, Ф. І. Полянський, Н. Б. Стрийвус,
Г. І. Герасимчук.*

Підписано до друку 18.03.2024 р. Здано до друку 20.03.2024 р.

Формат 60 на 84\16. Папір офсетний.

Видавець та виготувач:

ФОП Осадца Ю. В

м. Тернопіль, вул. 15 Квітня, 2Д/10

тел. (097) 988-53-23

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до державного
реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції
серія ТР № 46 від 07 березня 2013 р.